

Науково-практичний
круглий стіл

**Сучасні виклики для
міграційної політики:
правові, освітні та історичні
аспекти**

Co-funded by
the European Union

Суми 2023

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали
науково-практичного круглого столу
(Суми, 24 червня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Редакційна колегія:

В. М. Завгородня, кандидат юридичних наук, доцент;
А. М. Куліш, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
А. В. Гончаренко, кандидат історичних наук, доцент;
М. В. Плотнікова, кандидат юридичних наук, доцент
А. С. Славко, кандидат юридичних наук;
А. Л. Чернявський, кандидат юридичних наук, доцент;
О. А. Швагер, кандидат юридичних наук

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 2 від 7 вересня 2023 року)

С 91	Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали науково-практичного круглого столу, Суми, 24 червня 2023 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 70 с.
------	--

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені під час проведення науково-практичного круглого столу «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти», присвяченого актуальним питанням європейської міграційної політики, історії та права і проведеного в межах реалізації освітнього проєкту «101098859-EU4Migration-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA / ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку» напрямку «Жан Моне» програми Еразмус +».

Позиція організаційного комітету не завжди збігається з міркуваннями, висловленими учасниками. В збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідають за достовірність даних та додержання принципів академічної доброчесності учасники науково-практичного круглого столу.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ЗМІСТ

<i>Бичай Р. Р.</i> ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	4
<i>Drakokhrust T. V., Parashchuk V. I.</i> LEGAL STATUS OF CITIZENS WHO WERE DISPALED WITHIN THE TERRITORY OF UKRAINE DURING THE WAR: THREATS AND CHALLENGES. 7	
<i>Гончаренко А. В.</i> МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР.	10
<i>Гуляєва Л. П.</i> ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК- ВИМУШЕНИХ МІГРАНТОК В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ	13
<i>Дегтярьов С. І.</i> УКРАЇНЦІ-МІГРАНТИ У КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДОСВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	17
<i>Завгородня В. М.</i> РОЛЬ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «СЗУРОВЕЦ ПРОТИ УГОРЩИНИ» У ФОРМУВАННІ МЕДІА-ПОЛІТИКИ ЩОДО ПРОБЛЕМ МІГРАЦІЇ	20
<i>Качур В. О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ	23
<i>Корнева Т. В.</i> ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОСЛІДОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. 25	
<i>Кузьмін Д. В., Весперіс С. З.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ МІГРАНТІВ ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	28
<i>Lukianets-Shakhova V. S.</i> CURRENT CHALLENGES TO EU MIGRATION POLICY	31
<i>Лук'янихіна О. А.</i> ВИКЛИКИ МІГРАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ ОБМІНІВ ЄС	34
<i>Міщенко М. В.</i> ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ ДО ЄС	38
<i>Протсавицька Л. С.</i> ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА ЗАХИСТ ЇХ ПРАВ В УКРАЇНІ	42
<i>Рассохіна А. М.</i> МЕДІЙНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.....	44
<i>Сіньова Л. М.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	48
<i>Славко А. С.</i> ПОНЯТТЯ «СЕРЬОЗНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ» В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	51
<i>Славко О. О.</i> ПРАВО ВПО НА ОСВІТУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	54
<i>Товстий В. О.</i> ІМПЕРСЬКИЙ НАРАТИВ У СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.....	56
<i>Швагер О. А.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ»	60
<i>Тодоров І. Я.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	62
<i>Циватий В. Г.</i> КОНЦЕПТ «МІГРАЦІЯ» І МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В МОНДІАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНИЙ, ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ	65

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР¹.

Гончаренко А. В.

*кандидат історичних наук, доцент
Сумський державний університет*

Протягом двох останніх століть міграція постійно допомагала Франції вирішувати демографічну проблему, компенсуючи старіння населення країни. Дослідники припускають, що якби не мігранти, населення Франції нараховувало близько 45 млн. осіб (сьогодні більше 60 млн.). Завдяки трудовій міграції Франція забезпечила собі потужне економічне зростання наприкінці 50–60-х рр. ХХ ст. Що стосується сучасності, то в 2015 р. Франція очікувала 65000 прохань про надання притулку. Прохання, переважно, надходили від мешканців Африки – Еритрея, Судан, Сомалі. Зауважимо, що багато мігрантів не прагнули закріпитися у Франції унаслідок високого рівня безробіття, браку житла та інших проблем (наприклад, мігранти не можуть працювати в країні, поки вивчається їх досьє, і цей процес може тривати до 9 місяців).

Мігранти, які опинилися у Франції, не могли знайти престижну та прибуткову роботу. Згідно з статистичними даними, на ринку праці влаштувалося лише 57% іммігрантів активного віку (для порівняння – 65% корінних французів). Третина мігрантів жила на рівні відносних злиднів. Проте варто відзначити толерантне ставлення до мігрантів з боку корінного населення.

У вересні 2015 р. у багатьох містах Франції відбулися мітинги солідарності з сирійськими біженцями. Одночасно з цим, відповідно до вересневих опитувань, 55% французів висловилися проти спрощення умов надання мігрантам статусу біженців, 62% зазначили, що продукції не вважають за необхідне надання преференцій сирійським біженцям, 70% респондентів відзначили, що 24000 мігрантів, яких Франція мала прийняти відповідно до домовленостей з ЄС на 2 роки – це розумна кількість, яку не треба переглядати [3].

---

¹ Дослідження проведено на виконання міжнародного проекту в сфері освіти «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку (101098859)» (спільний проект СумДУ, Еразмус+ Жан Моне Фонду та Виконавчого агентства з питань освіти та культури за підтримки ЄС). Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Опитування свідчили, що французи не згодні з діями свого уряду та керівництва Європейського Союзу щодо врегулювання міграційної кризи: 66% респондентів відповіли, що незадоволені; 78% вважають, що керівництво ЄС не відреагувало на «кризу біженців» належним чином. Поряд з цим, міграція спровокувала цілу низку негативних наслідків. Перш за все, зріс рівень злочинності, а також з'явилися складності цивілізаційної взаємодії. Нова хвиля міграції до Європи серйозно не зачепила Францію. Одна з основних причин цього – соціальні умови у ній гірші, ніж у Німеччині, Австрії, Великої Британії та Швеції. На початку «кризи біженців» у 2015 р. у країні опинилося лише декілька тисяч мігрантів.

Франція та Німеччина спільно підготували план розвитку прийому біженців, який передбачав встановлення рівня розмірів квот з метою розподілу мігрантів між країнами Європейського Союзу. Президент Франсуа Олланд (2012–2017 рр.) виступав проти політики будівництва стін від мігрантів усередині Європи. Керівництво Франції критикувало позицію Угорщини, яка висловилася проти плану Європейської комісії щодо розвитку розподілу біженців усередині країн ЄС. У своїй промові в Європейському парламенті 7 жовтня 2015 р. Ф. Олланд зазначив, що відмова від Шенгенських угод, про що почали говорити багато європейських політиків, була б «трагічною помилкою» [1]. Президент Франції виступав за розвиток та зміцнення Шенгенських угод шляхом створення єдиної прикордонної служби ЄС як корпусу сухопутних і прибережних прикордонників. Наголошувалося, для того щоб здійснити повноцінну політику надання притулку, а також надати сприяння країнам ЄС, які були кордонах Європейського Союзу.

Раніше, виступаючи на даних саміті ЄС у Брюсселі 24 вересня 2015 р., Ф. Олланд обіцяв виділити з бюджету Франції 100 млн. євро на допомогу потенційним біженцям, які перебувають за межами Європи. Він також відзначив, що Франція готова прийняти протягом 2 років 24000 тис. біженців [5]. Крім того, були вжиті інші заходи, наприклад, для того, щоб зменшити неприязнь до мігрантів значної частини французів, уряд Франції закликав муніципальні органи влади прийняти у кожному місті нових мігрантів, пообіцявши виділити на кожен прийняту сім'ю 1000 євро державної допомоги. До цієї пропозиції включалися тільки біженці, не економічні мігранти, яких передбачалося відправити до своїх країн.

Серія жахливих терористичних актів у Парижі, здійснена організацією «Ісламська Держава» 13 листопада 2015 р., яка позбавила життя 129 осіб, посилила негативні настрої у французькому суспільстві щодо мігрантів. Посилили ці настрої заворушення, які мігранти влаштували у таборі поблизу міста Кале, який був організований французькою владою для тих, хто намагався переправитися до Великої Британії. Наприкінці січня 2016 р. глава французького регіону Нор-Па-де-Кале К. Бертран навіть закликав уряд ввести війська у це місто, оскільки поліція вже здатна була впоратися з мігрантами [6].

Влада Франції чудово роботи розуміла небезпеку для Європи, що виникла внаслідок «кризи біженців». Під час зустрічі з французькими і зарубіжними дипломатами 21 січня 2016 р. президент Ф. Олланд зазначив, що майбутнє Європи залежить від того, яким чином та в які терміни буде врегульовано міграційну кризу. Міграційна політика Франції найчастіше координувалася з міграційною політикою Німеччини. В лютому 2016 р. президент Франції Франсуа Олланд та канцлер Німеччини Ангела Меркель під час зустрічі в Страсбурзі, передбачаючи нову хвилю біженців навесні 2016 р., домовилися про найважливіше значення прийнятого раніше плану Європейської комісії. Цей план передбачав допомогу Греції у розвитку прикордонного контролю, а також комплекс заходів щодо боротьби з нелегальними перевізниками мігрантів. Лідери обох країн підтримали пропозицію Європейського

Союзу, яка передбачала виділення фінансової допомоги Туреччини та Греції щоб зупинити потік біженців до Європи.

Для уряду соціалістів імміграція була серйозною проблемою. Справа в тому, що більше половини французів, а саме 55%, були проти політики «відчинених дверей». Проблема міграції хвилювала їх сильніше (34%), ніж стан рівня економіки (30%). Тим не менш, відмова Франції від прийому біженців спровокувала б серйозні розбіжності не лише всередині ЄС (передусім з Німеччиною), але і всередині партії соціалістів.

Щоб заручитися підтримкою французів, соціалісти збирали у країні масові мітинги на підтримку мігрантів. Один із таких мітингів відбувся в Парижі 8 вересня 2015 р. Виступаючи на ньому, перший секретар Соціалістичної партії Франції Ж.-К. Камбаделіс (2014–2017 рр.) зазначив, що питання прийому біженців – це точка об'єднання всіх гуманістичних сил [4]. Проте, серед соціалістів були представники протилежної думки, наприклад, міністр закордонних справ Франції Л. Фабіус (2012–2016 рр.), який відкрито визнав, що ЄС не може зберегти відчиненими двері для прийому всіх бажаючих, оскільки у цьому випадку потік стане неконтрольованим, що призведе до ще більшої радикалізації суспільства і краху європейської системи.

Плюси від цієї ситуації отримала ультраправа партія Національний фронт, яку очолювала Марін Ле Пен. Вона зазначила, що міграційні потоки у Франції вийшли з-під контролю, і влада в країні, підірвана серією криз, не в силах з ними впоратися. Правоцентристська партія республіканців опинилася у скрутному становищі, оскільки не підтримувала Національний фронт, який виступав проти міграційної політики німецько-французького тандему.

23 квітня 2017 р. у Франції відбувся перший тур президентських виборів, відповідно до результатів якого 24,01% голосів виборців отримав Емманюель Макрон, 21,3% Марін Ле Пен, 20,01% Франсуа Фійон [2]. У другому турі президентських виборів у Франції засновник руху «Вперед» Е. Макрон переміг з результатом 66,1%, М. Ле Пен отримала 33,9% [7]. Обирати із запропонованих кандидатур відмовилося 4 млн. французів, 3 млн. залишили бюлетені порожніми, а 1 млн. зіпсував їх. У країні, в якій десятиліття домінувала традиційна право-ліва політична структура, стало ясно, що виборці готові до змін.

Е. Макрон запропонував врегулювати «кризу біженців» за допомогою «вхідного відбору» шляхом збільшення кількості віз, які надавалися талановитим людям та професіоналам, для того, щоб полегшити доступ до трудового ринку студентам. У контексті цього володіння французькою мовою мало стати головним критерієм при ухваленні рішення про надання громадянства. Знання рівня законів та прийняття цінності П'ятої республіки також повинні були враховуватися. Для захисту від нелегальної міграції Емманюель Макрон пропонував зміцнити кордони держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ЕС перед вызовом миграционного кризиса. Позиции европейских стран. Под ред. Н.К. Арбатовой, А.М. Кокеева. Москва: ИМЭМО РАН, 2016. 52 с.
2. Макрон і Ле Пен боротимуться за посаду президента Франції у 2 турі. 27 квітня 2017 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/04/24/7142075/>
3. Мигранты / Беженцы. URL: <http://en-rus.co.uk/migranty-bezhency.html>
4. Политический ветер с востока: миграционный кризис обостряет борьбу партий во Франции. 24 сентября 2015. URL: http://russiancouncil.ru/analytics-andcomments/analytics/politicheskiy-veter-s-vostoka-migratsionnyy-krizis-obostryae/?sphrase_id=12179105
5. Asylum and migration in the EU: facts and figures. European Parliament News. 30 June 2017. URL:

<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20170629ST078630/eu-migrant-crisis-facts-and-figures>

6. General election 2017: Could UKIP's immigration policy work? BBC News. 8 May 2017. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-39847685>

7. Résultats de l'élection présidentielle 2017. URL: [https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_presidentielle-2017/\(path\)/presidentielle-2017//FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult_presidentielle-2017/(path)/presidentielle-2017//FE.html)